

καφενείου, μ' ἀρχινᾶνε κι αὐτοὶ στὸ ξύλο. Γιατί, Κύριε, δὲ μ' ἀφήνουν νὰ πεθάνω; Χατζ: Βρὲ βλάκα, δὲν κατάλαβες γιατί σὲ δέρνανε; Σὲ δέρνανε γιατί ἔφαγες τὰ ξένα λουκούμια.

Καρχκ: "Α, βρέ! Γιαυτὸ μὲ δέρνανε!... Κι ἐγὼ ἔλεγα πὼς μὲ δέρνανε ὅτι ἦταν ἡ ζωὴ μου ἀναγκαῖα.

Χατζ: Βέβαια, Καραγκιόζη. Καὶ γιαυτὸ σὲ δέρνανε, γιὰ τὰ λουκούμια. Καὶ νὰ μὴν ξαναπεράσεις ἀπὸ κεῖ γιατί θὰ φᾶς ἄλλο ξύλο.

Καρχκ: Καὶ γιατί θὰ φάω ἄλλο ξύλο;

Χατζ: Γιὰ τὰ λουκούμια.

Κααγκ: Τὰ ξεχρέωσα τὰ λουκούμια.

"Εφαγα ἐξήντα λουκούμια, μὲ δείρνανε γιὰ ἐκατό. Ὡστε μοῦ χρωστᾶνε καὶ σαράντα.

(Γ. Ἰωάννου, ἔ.α, Β' τελ. 173)

3

Μαρμπαγιῶργος: Τώρα ἔφθασα· νὰ σινιариσῶ μιὰ ψίχα. Ποῦ εἶσαι, μωρὲ Τζανακούλια; Πάρε τὴ χατζάρα νὰ μὲ ξουρίσεις. "Αν δὲν ἔχεις τὴ χατζάρα, πάρε ἓνα γυαλί. Θεῖα Παύλαινα, πάρε τὰ κλειδιά καὶ ἀνοιξέ μου τὸ σεντούκι καὶ δώσωμιν τὰ σκοιτιά μου νὰ σινιариσῶ. Δώσωμιν, μαθές, σκοιφία τὴ γαϊτανοφόρα, γουδέτες μὲ τ' ὄνομα, τσαρούχια πετσένια, φουστανέλα τὴ χασεδένια, τὸ πουκάμισο τὸ καλὸ μὲ τὰ δεκαεφτά μπαλώματα, κείνο πού πῆρα στὴν Τατάρνα, στὸ πανηγύρι, τριανταπέντε λεφτά! Δώσωμιν τὸ σελάχ' τὸ

καλὸ, κείνο μὲ τοὺς σταυραετούς, πού φόραγα τὸν καιρὸ πού ἤμουν πάρεδρος καὶ ἔμπαινα καὶ ἔβγαινα στὶς ἐκκλησιὲς καὶ δοξολόγια ὁ θεοκερατάς. Νὰ μὴν ἀπολείπει, μαθές, ἀπὸ σιμὰ τσατσαρούλι, καθρεφτούλι, ἀπῆγανο, λάβδανο, ξινόγαλο, ἐννιά ἀδελφῶν τὸ αἷμα, ξιγκοκέρια, μα-νικοκάπ', μαστάτ', τὸ τσατσαρούλι' γιὰ τὸ μουστάκ' καὶ ἡ φλογέρα. Φέρε μου λίγο ἀλεύρι νὰ ἀλευρωθῶ. Γιὰ κρένε καὶ τῶν παιδιῶν, Ταμπούρλα, Τάπα - τάπα, Κλωτσωτήρ', Κλαψαούρλα, Ξεροβίδα, Μητρούς' πο Γιώργο Μερακλή, Πατσαδούρα καὶ Ξεροπατσᾶ νὰ ροβολήσουνε τὰ πρόατα ἴσα κατ', μὴν πέσουν στὰ ξένα λιβάδια καὶ πλερώνουνε συλλεφτηριάτικα, γιατί τόμου σὲ πᾶνε μέσα στοὺς δικαστηριώτες, δὲν ἀκοῦς τίποτε ἄλλο· «ποῦ γεννήθης, Γιώργο μου, πού κατοικεῖς, παιδί;»

Χράπα χροῦπα οἱ πένες καὶ τὰ μελάνια· ὀγδόντα χρόνια ὁ Γιώργαρος στὴ φυλακή. Κάτσε, μαθές, καὶ κάνε πίτες ἀπὸ σκορδοστούμπι καὶ κομπολόι ἀπὸ κουραμίνα. Φώναξε, μαθές, καὶ τῆς θεῖα - Μήτραινας, θεῖα - Γιώργαινας, θεῖα - Τερέζας, θεῖα - Γαρούφους, θεῖα Τσουράπας, νὰ ἔχουν τὸ νοῦ τους στὴ γίδα τὴν κατσοικοκέρα μὴν μπᾶς καὶ ἀποριξέι, γιατί ἐγὼ, μαθές, θέλω νὰ ροβολήσω μέσα στὰ παζάρια, γιατί μὲ θέλει κείνος ὁ λουμποδύτ'ς ὁ ἀνεψιὸς μου, τὸ ἔρμο.

(Γ. Ἰωάννου, ἔ. α. τ. Α' σελ. 98).

Παραρτίση: "Αρης Δρουκόπουλος

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ, ΕΚΦΡΑΣΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ

Τὸν τελευταῖο καιρὸ γίνεται ὀλοένα καὶ περισσότερος θόρυβος γιὰ τὸν Καραγκιόζη. Καὶ δὲν μπορεῖ αὐτὸς ὁ θόρυβος νὰ εἶναι χωρὶς νόημα. "Όταν βγαίνει ἀπὸ κάπου καπνός, ὅλο καὶ κάποια φωτιά θὰ ὑπάρχει. Οἱ ἐκδόσεις παλιότερων ἔργων αὐτοῦ τοῦ θεάτρου, οἱ ἐπιμελημένες παραστάσεις πού γίνονται τοῦ Καραγκιόζη μὲ συνεχῶς αὐξανόμενο ἀκροατήριον δείχνουν ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ εἶναι ζωηρό, ἢ μᾶλλον ἀνανεωμένο τὸν τελευταῖο καιρὸ. Ἀκόμα πιδ σημαντικό εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἄξιοι ἀνθρωποὶ τοῦ θεά-

τρου μας ἔγραψαν θεατρικὰ ἔργα βασισμένα πάνω τὸν θέατρο τοῦ Καραγκιόζη. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω τὸν Φ. Πολίτη, ἕναν ἀπὸ τοὺς πιδ σοβαροὺς νεοέλληνες, πού ἔγραψε τὸ θεατρικὸ ἔργο «Καραγκιόζης ὁ Μέγας» καὶ τὸν Γ. Σκούρη πού τώρα τελευταῖα ἔγραψε τὸ ἔργο «Ὁ Καραγκιόζης παρὰ λίγο Βεζύρη», ἔργο πού παρουσιάστηκε ἀπὸ τὸ «Θέατρο Τέχνης» φέτο μὲ ἀρκετὴ ἐπιτυχία. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴ τους ἐπιτυχία, τῶν ἔργων αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων πού ἔχουν γραφεῖ, τὸ γεγονὸς εἶναι σημαντικό. Καὶ σημαίνει ὅτι ὁ Κα-

ραγκιόζης, τουλάχιστον σὰν θεατρική μορφή, μπορεί νὰ γίνῃ στήριγμα γιὰ νὰ σαρκώσουν οἱ θεατρικοὶ συγγραφεῖς τὰ ποιητικά τους δράματα.

Ὁ Καραγκιόζης εἶναι εἶδος ξενόφερτοῦ μᾶς ἦρθε πρὶν 150 περίπου χρόνια ἀπὸ τὴν Ἀσία· μπόρεσε ὅμως νὰ ριζώσει στὸν τόπο μας, ἐπειδὴ ἦταν γνήσιο λαϊκὸ προϊόν. Ρίζωσε τὸ θεατρικὸ αὐτοῦ εἶδος καὶ ἐξέφρασε μὲ σημαντικὴ ἐπιτυχία τὴ νεοελληνικὴ ζωὴ· ὅπως τουλάχιστο διαμορφώθηκε μετὰ τὴ δημιουργία τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κράτους. Τὰ ἑλληνικὰ προβλήματα πέρασαν στὸ θέατρο τοῦ Καραγκιόζη. Ἐκεῖ παρουσιάζεται τὴ νεοελληνικὴ ζωὴ ἀπὸ τὴν κομικὴ τῆς πλευρᾶς· καμμιά φορὰ καὶ ἀπὸ τὴν κομικοτραγικὴ τῆς. Γιαντὸ ἄλλωστε ἀπέκτησε θεατὲς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς τόσο προσαρμοζόταν στὴ νεοελληνικὴ πραγματικότητα. Εὐχάριστα πῆγαινε ὁ κόσμος νὰ δεῖ πάνω στὸ μπερντέ τὴ δική του φυσιογνωμία. Μὲ τὸ σημερινὸ ἄρθρο θέλω νὰ παρουσιάσω μερικά ἀποσπάσματα ἀπὸ παλιότερα, ἀλλὰ καὶ νεότερα, ἔργα Καραγκιόζη (1) ὅπου ἀκριβῶς φαίνεται τὸ πόσο ὁ Καραγκιόζης ἐξέφρασε τὴ νεοελληνικὴ ζωή.

Ἄν σκαλίσουμε λίγο τὶς παιδικές μας μνήμες γύρω ἀπὸ τὸν Καραγκιόζη, τὸ πρῶτο πὺν θὰ θυμηθοῦμε εἶναι ἡ εὐχάριστη διάθεση πὺν δημιουργόταν σὲ ὅλους μας, ὅταν παρακολουθοῦσαμε τὴν παράσταση. Ἡ νεοελληνικὴ διάθεση γιὰ καλαμπούρι πέρασε ἀκέραιη στὸν Καραγκιόζη. Ἄς προσέξουμε, μάλιστα, τὶς κωμωδίες τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογράφου, θὰ δοῦμε ὅτι ἀπλῶς, στὸν τομέα τοῦ κωμικοῦ, ὁ ἑλληνικὸς κινηματογράφος συνέχισε τὴν παράδοση τοῦ Καραγκιόζη, χωρὶς μάλιστα νὰ ἀνεβάσει τὴν ποιότητα· μιλῶ γιὰ τὸ γενικὸ κανόνα. Τὸ πὺν χαρακτηριστικὸ εἶδος αὐτοῦ τοῦ καλαμποურიοῦ εἶναι ἡ καρπαζία πὺν δίνει ὁ Καραγκιόζης στὸ Χατζηαβάτη καὶ ἄλλους.

(Ὁ Καραγκιόζης τραγουδᾷ καὶ βαστώντας μὲ τὸ χέρι του τὸ ρυθμὸ τοῦ τραγουδιοῦ, καθὼς τελειώνει, δίνει μιὰ καρπαζιά στὸ Χατζηαβάτη).

Χατζηαβάτης: Μπά! Τί ἦτανε αὐτό!

Καραγκιόζης: Κουνουπίδιον θροστό!

Χατζ: Γιατί μὲ κτυπᾷς, θρὲ οὐρακοτάγκο, δὲ ντρέπεται;

Καρ: Παιδί μου, ἦταν ὁ χρόνος τοῦ τραγουδιοῦ μου τέτοιος.

Χατζ: Κι ἔπρεπε νὰ τελειώσει στὰ μούτρα μου;

Καρ: Τί νὰ σοῦ κάνω Χατζατζάρη, ἀφοῦ ἔβαλες τὰ μούτρα σου μπροστὰ μου, πὺν θέλες νὰ τελειώσω; (2)

Δὲν ἔδινε ὅμως πάντα ξύλο· ἔτρωγε κιόλας. Καὶ πρῶτος ὁ ἴδιος γελάει μὲ τὸ ξύλο πὺν τρώει:

Χατζ: Προχώρει πρὸς τὴν πόρτα τοῦ Σαραγιοῦ νὰ μπουῦμε μέσα.

Καραγκ: Ἄ, μπά, ἄ, μπά, δέ, δέ...

Μιὰ φορὰ τὴν ἔπαθα, δὲν τὴν ξαναπαθαίνω. Δὲν ἀνεβαίνω ἐγὼ τὶς σκάλες.

Χατζ: Γιατί, Καραγκιόζη, τί σοῦ συνέβη;

Καραγκ: Νά, μιὰ μέρα πὺν πῆγα στὸ Σαραῖ, ὅπως ἀνέβαινα τὶς σκάλες τὶς μέτραγα καὶ τῆς ἔβγαλα ὀδόντα δύο.

Ὅταν τὶς κατέβαινα, τὶς ἔκανα γιὰ δύο.

Χατζ: Καὶ τὶς ἄλλες

Καραγκ: Ποιές ἄλλες;

Χατζ: Τὶς σκάλες.

Καραγκ: Τὶς πέρασα κουτρουβάλες!

Χατζ: Σὲ δείρανε ματάκια μου;

Καραγκ: Τί μὲ δείρανε, παιδί μου, δὲ λὲς πὺς μὲ ἐξαποστείλανε ἑναερίως χωρὶς ἀλεξιπτωτο! (3)

Ἔχει ὅμως καὶ αὐτὸς τὸν τρόπο του νὰ ξεπληρώσει τὸ ξύλο πὺν τοῦ δίνουν οἱ πὺν δυνατοί· τοὺς ἔξαπατᾷ.

Καραγκ: Σὲ προσκυνῶ, λιγοχρονημένε πασᾷ μου καὶ ὑπάτε ἀρμυστά μου, σὲ προσκυνῶ, ἐνδοξότατέ μου, μεγαλειότατέ μου, ἐκλαμπρότατέ μου, παντοδύναμέ μου, ἐξοχώτατέ μου, μεγαλειότατέ μου καὶ χαμηλότατέ μου.

(Ὁ Καραγκιόζης ἔχει γίνῃ ἓνα κουβάρι μπροστὰ στὸν πασᾷ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ξεμπερδευτεῖ).

Βεζύρης: Κύριε πνευματιστῇ, σηκώθητε, σώνουν οἱ τεμενάδες.

Κα ρ α γ κ: Δέν πληρώνεις, τζάμπα είναι·
ἀλλὰ πῶς νὰ σηκωθῶ πού ἔχω χάσει τὰ
πόδια μου. Μήπως τὰ βλέπεις, πασά μου,
πού εἶναι;

Β ε ζ: Νά, κύριε πνευματιστή, εἶναι δι-
πλωμένα, προσπαθήστε λίγο. (Ὁ Κα-
ραγκιόζης σηκώνει τὸ χέρι του καὶ τὸ
δείχνει στὸ Βεζύρη).

Κ α ρ: Τί εἶναι τοῦτο, Βεζύρη μου; Τὸ
πόδι μου εἶναι;

Β ε ζ: Μάλιστα, τὸ πόδι σας εἶναι.

(Ὁ Καρ. σηκώνει μὲ τὸ χέρι τὸ πόδι του
καὶ τὸ δείχνει τοῦ Βεζύρη).

Κ α ρ: Κι αὐτὸ τί εἶναι Βεζύρη μου;

Β ε ζ: Τὸ πόδι σας, κύριε πνευματιστή.

Κ α ρ: Ὁ πόδ' ὦραϊά! Ἔχουμε θρεῖ
δύο πόδια.

(Καθὼς κατεβάζει τὸ χέρι του κάτω, πιά-
νει τὸ ἄλλο πόδι του, τὸ σηκώνει καὶ ρω-
τᾷ πάλι τὸ Βεζύρη).

Αὐτὸ τί εἶναι Βεζύρη μου;

Β ε ζ: Τὸ πόδι σας, κύριε πνευματιστή.

Κ α ρ: Μωρὲ μπράβο! Σαρανταποδαροῦ-
σα εἶμαι καὶ δέν τὸ ἤξερα!

(Σηκώνεται)

Β ε ζ: Πῶς ὀνομάζεστε, κύριε πνευματι-
στή;

Κ α ρ: Τὸ σαρακοσιανό μου ὄνομα θέ-
λετε ἢ τὸ ἀποκρηάτικο;

Β ε ζ: Περιέργο! Ἄλλο ἔχετε σαρακο-
σιανό κι ἄλλο ἀποκρηάτικο;

Κ α ρ: Ἔτσι τὸχουμε ἐμεῖς οἱ πνευματι-
σταί.

Β ε ζ: Πέστε μου, παρακαλῶ, τὸ σαρακο-
σιανό.

Κ α ρ: Δημήτριος Δημητριάδης τοῦ Δη-
μητρίου καὶ τῆς Δημητρούλας ἐκ χωρίου
Ἁγίου Δημήτριος τοῦ νομοῦ Δημητριάδος
τῆς ἐπαρχίας δημητριακῶν καρπῶν τῆς
περιοχῆς Κалаμποχωρίων.

Β ε ζ: Καὶ τὸ ἀποκρηάτικο;

Κ α ρ: Φασουλοκοκκυθομελιντζανόπουλος
ἢ Καραγκιόζης Καραγκιοζόπουλος ἐκ τῆς
μεγάλης καὶ ἱστορικῆς οἰκογενείας τῶν
Καραγκιοζαράων.

Β ε ζ: Τόσο μεγάλο ὄνομα ἔχετε;

Κ α ρ: Ἔτσι εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν μά-
γων.

Κ ι α μ ῆ λ: Φαντασθῆτε, πολυχρονεμένε
μου Βεζύρη, ἀπὸ τὰ πολυσύλλαβα ὀνόμα-

τα πού ἔχει, τί σπονδαῖα πράγματα θὰ
μᾶς παρουσιάσει. (4)

Ὁ Καραγκιόζης γελᾷ μὲ ὅλα καὶ μὲ τὴν
ἀθλιότητά του, ὅπως θὰ δοῦμε στὰ κοι-
μάτια πού θὰ παρατεθοῦν πάρα κάτω.

Ὁ Καραγκιόζης ὁμῶς προβληματίστη-
κε μὲ τὰ πῶ οὐδ' ἀποδοῦν προβλήματα τῆς ἐλ-
ληνικῆς κοινωνίας. Καὶ πρῶτο ἅπ' ὅλα ἦ-
ταν ἡ κοινωνικὴ ἀδικία, οἱ κοινωνικὲς δι-
αφορὲς τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας. Τὸ
πρόβλημα αὐτὸ πέρασε στὸν Καραγκιόζη
ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά του θέ-
ματα. Ὁλοφάνερο αὐτὸ καὶ πάνω στὸ
μπερντέ' ἀπέναντι στὸ πλοῦσιο, καλοχτι-
σμένο καὶ στολισμένο Σεράι βρίσκεται ἡ
περίφημη γιὰ τὴ φτώχεια τῆς σαραβα-
λιασμένη Μπαράκα τοῦ Καραγκιόζη.

Ν α μ π ῖ χ: Περιέργο μού φαίνεται, μπρὲ
τζάνε μου Κατζηαδάτη!

Χ α τ ζ: Τί σᾶς φαίνεται περιέργο, ἀ-
φέντη Ναμπίχ;

Ν α μ π.: Νά, πού μού λὲς ὅτι κάθε-
ται σ' αὐτὴ τὴν παλιοπαράγκα ἄνθρωπος·
δέν τὸ πιστεύω!

Χ α τ ζ: Ἀπὸ τὰ λεγόμενά σας, ἀφέντη
μου, φαίνεται πῶς ἔχετε τελεία ἄγνοια
τῆς φρικτῆς πραγματικότητος. Μπροστὰ
στὸ μεγαλόπρεπο Σεράι τοῦ Μωχαμέτ Ἀ-
λὴ Βεζύρη βρίσκεται ἡ σαραβαλιασμένη
καλύβα τοῦ ξυπόλυτου Καραγκιόζη πού
στεγάζει τὴν πολυμελὴ οἰκογένειά του καὶ
σεῖς παραξενεύσαστε, γιατί δέν πᾶτε πῶ
πέρα, στὴν καρδιά τῆς φτωχογειτονιάς, νὰ
δῆτε πῶς ζοῦν μὲς σὲς παλιοπαράγκες
οἰκογένειες δόλοκληρες, μὲ μωρὰ παιδιά,
ἄρρωστους γερόντους καὶ γερόντισσες,
σκελετωμένα παιδάκια μέσα σὲς ἀνήλιες
καὶ ἀνθυγιεινὲς τρώγλες, χωρὶς φάρμακα
καὶ λίγο ζεστὸ φαγητό. Γιὰ τὸ λαὸ δέν ὑ-
πάρχει καμιά κοινωνικὴ πρόνοια.

Ν α μ π.: Ἐχεις δίκιο μεγάλο, Κατζηαδά-
τη. Πρέπει κατὰ νὰ γίνεῖ καὶ γι' αὐτοὺς
τοὺς φονκαράδες. Πόσα παιδιά ἔχει ὁ Κα-
ραγκιόζης;

Χ α τ ζ: Τέσσερα, ἀφέντη μου, καὶ τὴ
γυναῖκα του τὴν κυρά - Ἀγλαΐα πέντε
καὶ ὁ ἴδιος ἔξη. Μεγάλη οἰκογένεια καὶ
χώρια πού κάθε τόσο φιλοξενοῦν καὶ κά-
ποιον τελείως ἄστεγο. Περιμένετε νὰ χτυ-

πήσω, ἀφέντη μου. (χτυπάει τὴν πα-
ράγκα). Καραγκιόζη μπρέ, ἄνοιξε ματά-
κια μου, ἐγὼ εἶμαι, ὁ φίλος σου ὁ Χατζη-
αβάτης. "Ανοιξε, Καραγκιόζη μου, ἔχω
ἔρθει μὲ τὸν ἀφέντη τὸν Ναμπὶχ καὶ σὲ
θέλουμε γιὰ σπουδαία δουλειά. "Ανοιξε
γόγγωρα τὴν πόρτα!

Κα ρ α γ κ: Βρὲ τὸν ἀφιλότιμο, ν' ἀνοι-
ξω λέει! Τί ν' ἀνοιξω παιδί μου, νὰ κλεί-
σω δὲ μπορῶ, ὅχι ν' ἀνοιξω. Μία παράγκα
χωρὶς πόρτα καὶ παραθύρα, χωρὶς σκεπή
καὶ μοῦ λέει ν' ἀνοιξω ὁ βλάκας! Ἐδῶ
τὴν ἔχω δεμένη μὲ σπάγγους νὰ μὴν τὴν
πάρει ὁ ἀέρας...

Χ α τ ζ: Ἐλα Καραγκιοζάκη μου, πὺν πε-
ρμένει κι ὁ πασάς.

.....
Ν α μ π: Γιὰ πέρασε μπροστά, πῶς ὀνομά-
ζεσαι;

Χ α τ ζ: Καραγκιόζη Καραγκιοζόπουλο
τὸν λένε ἄρχοντά μου.

Ν α μ π: Καραγκιόζη ἢ Καραγκιοζοῦ;
Κα ρ α γ κ: Βάλε Καραγκιοζοῦ, τί ἔ-
χεις νὰ χάσης, τζάμπα εἶναι.

Ν α μ π: Μὰ δὲ μοῦ λές, Καραγκιοζοῦ θὰ
πεῖ Μαυρομάτης, ἐνῶ τὰ δικά σου μάτια
εἶναι καστανά.

Κα ρ α γ κ: Δὲν καταλαβαίνεις; ἔχουν ξε-
θωριάσει ἀπ' τὴν καλοπέραση.

Ν α μ π: Μπράβο, αὐτὸ εἶναι πολὺ εὐχά-
ριστο, νὰ καλοπερνάτε οἱ ἄνθρωποι, ἐνῶ
ὁ Χατζαβάτης μοῦ ἔλεγε τὸ ἀντίθετο, δη-
λαδὴ πῶς δυστυχοῦν ἐδῶ ὅλοι οἱ κάτοικοι.

Κα ρ α γ κ: Μπὰ, μὴν ἀνησυχεῖς, ἄρχον-
τά μου, ὁ Χατζατζάρης τὰ λέει ὅλ' αὐτὰ
ἀπὸ μεγάλη ζήλεια πὺν δὲν τοῦ δίνουμε
νὰ φάει κι αὐτὸς ἀπὸ τὰ ὠραία φαγητὰ
ποῦ τρώμε ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐδῶ, γιατί ἡ
ἀφεντιά του δουλεῦει στὸ Σαράι καὶ τοῦ
εἶναι ἀταίριαστο νὰ παρακολουθεῖ τὰ γλέν-
τια πὺν γίνονται ἐδῶ στὶς φτωχογειτονι-
ές. (5)

Καὶ ἕνα ἄλλο κομμάτι μὲ πολὺ μικρὸ χιου-
μορ:

Στέκεται ὁ πασάς ἀπορημένος καὶ λέει:

Π α σ ά ς: Ἐδῶ κατοικεῖς, Καραγκιόζη;

Κ α ρ α γ κ: Ἐδῶ, πασά μου.

Π α σ ά ς: Μὰ αὐτὸ τὸ σπίτι δὲν ἔχει στέ-
γη, Καραγκιόζη.

Κ α ρ α γ κ: Δὲν πειράζει παίρνομε κα-
θαρὸν ἀέρα.

Π α σ ά ς: Καὶ ὅταν βρέχει, τί κάνετε,
Καραγκιόζη;

Κ α ρ α γ κ: "Όταν βρέχει, βγαίνουμε ἔ-
ξω.

Π α σ ά ς: Καὶ γιατί βγαίνετε ἔξω;

Κ α ρ α γ κ: Γιὰ νὰ βρεχόμαστε πὺν στρω-
τά... (6)

.....
Μέσα σὲ ἕνα τέτοιο πλαίσιο κοινωνικῆς
ἀδικίας, ἀνισότητος—καλύτερα· κοινωνι-
κῆς ἀνισορροπίας—πολὺ φυσικὸ οἱ ἰδέες
καὶ οἱ ἰδεολογίες νὰ ξεστρατίσουν καὶ νὰ
ὑποβιασθοῦν· ἢ νὰ ἐξαφανισθοῦν ἢ νὰ γί-
νει σύγχυση· ἕνα πολὺ γνωστὸ φαινόμε-
νο στὴ νεοελληνικὴ κοινωνία. Εἶναι χαρα-
κτηριστικὰ τὰ πάρα κάτω ἀποσπάσματα.

Κ α ρ α γ κ: Λεπτὰ, εἴπες, πὺν εἶναι τὰ
λεπτὰ;

Χ α τ ζ: Θὰ πάρεις λεπτὰ καὶ πολλὰ μάλι-
στα. Ἀλλὰ θὰ κάνεις μιὰ δουλειά. "Ακού,
Καραγκιόζη μου. Ὁ θεῖος σου ὁ Μπαρμπα-
γιώργος ἐπῆγγε στὸ σπίτι τοῦ Σελήμ
μπέη διὰ νὰ ἰδεῖ τὴν κόρη. Λοιπόν, ἡ κό-
ρη, Καραγκιόζη, τὸν εἶδε καὶ δὲν τὸν θέ-
λει μὲ κανέναν τρόπο. Ἀλλὰ ὁ Μπαρμπα-
γιώργος θέλει νὰ τὴν πάρει διὰ τὴν βί-
ας. Ὁ μπέης θέλει νὰ τὸν ξεφορτωθεῖ.
Λοιπόν, ἀπεφάσισε νὰ παίξει ἕνα παιχνίδι·
δηλαδὴ νὰ ντύσει ἕναν ἄντρα νύφη νὰ τὸν
δώσει στὸν Μπαρμπαγιώργο.

Κ α ρ γ κ: Φίνα, Χατζατζάρη, φίνα. Ἀλ-
λὰ εἶμαι περιεργὸς νὰ ἰδῶ ποὺς θὰ ντυ-
θεῖ νύφη.

Χ α τ ζ: Γι' αὐτὸν πὺν θὰ ντυθεῖ νύφη,
Καραγκιόζη μου, ὁ μπέης δίνει πενήντα λί-
ρες.

Κ α ρ α γ κ: Δίνει πενήντα λίρες! Ἀλλὰ οἱ
μουνηνὲς καὶ οἱ κλωτσιὲς τοῦ Μπαρμπα-
γιώργου, Χατζατζάρη, εἶναι γερόες. Μία ἄ-
μα θὰ φάει κανεῖς, δὲ θέλει ἄλλη. Κατά-
λαβες, τί γίνεται;

.....
Χ α τ ζ: Καραγκιόζη, ὁ μπέης, ὅποιος τοῦ
κάνει αὐτὴ τὴ δουλειά, θὰ τοῦ δώσει 50
λίρες

Κ α ρ α γ κ: Θὰ ῥθω κι ἐγώ, Χατζατζάρ-
η, στὸ γάμο νὰ γελᾶσω.

Χ α τ ζ: Ξεύρεις, Καραγκιόζη μου, πε-
νήντα λίρες εἶναι αὐτές, δὲν εἶναι ἀστεία...

Καραγκ: Μωρέ, ούλο λίρες στουμπάς.
Χατζ: Λέω Καραγκιόζη, ότι εάν ήθε-
λες....

Καραγκ: Τί αν ήθελα;

Χατζ: Εάν ήθελες, Καραγκιόζη, πενήν-
τα λίρες είναι αυτές....

Καραγκ: Για λέγε, μωρέ, τί θέλεις να
πείς;

Χατζ: Ναί, Καραγκιόζη μου, να έρχό-
σουν εσύ να ντυθείς νύφη.

Καραγκ: (χτυπών τον Χατζατζάρην)
Τί λές, ρέ; Και τί με πέρασες ξμένα;

Λατζ: Καραγκιόζη μου, πενήντα λίρες
είναι αυτές, για σκέψου.

Καραγκ: Πενήντα λίρες, πενήντα λί-
ρες.....

Χατζ: Ναί, θρέ, πενήντα λίρες. Για
σκέψου, Καραγκιόζη. Και έξ άλλου εσύ
τρώς ξύλο τζάμπα και τώρα πού πρόκει-
ται για λεπτά;

Καραγκ: Χάριν της ιδέας.

Χατζ: Και τα λεφτά ιδέα είναι. Όλοι
κάνουν κάτι για την ιδέα, μα πρώτ' απ'
όλα βάζουν χέρι στα ταμεία.

Καραγκ: Αυτό είναι πάλι. Έμ βέβαια!

Χατζ: Τί λές, Καραγκιόζη, αποφασίζεις,
ναί ή όχι;

Καραγκ: Σάν μπερδεμένα τα βλέπω
τα πράματα. Πολύ μπερδεμένα μάλιστα.

Χατζ: Θάρρος χρειάζεται. Καρδιά!

Καραγκ: Και πλάτη φαριδιά' αυτό είναι.

Χατζ: Πενήντα λίρες.

Καραγκ: Έρχομαι Χατζατζάρη.

Χατζ: Έμπρός, Καραγκιόζη. (7).

Κείμενο χαρακτηριστικώτατο, από τα λί-
γα, πού βοηθάει πάρα πολύ να καταλά-
θουμε αρκετά τη νεοελληνική σύγχυση.
Τò ίδιο και τα πάρα κάτω αποσπάσματα
από τò ηρωικό έργο του Μιχόπουλου «Α-
στραπόγιαννος και Λαμπέτης».

Άστραπόγιαννος: Δέ σ' άρέσει,
δρε βλάμη Καραγκιόζη, όπως σου λέει ο
Λαμπέτης, νάσαι λεύτερος Έλληνας κι ο-
χι προσκυνημένος;

Καραγκ: Καπετάν Άστραπόγιαννε,
θά 'ρθώ κι εγώ μαζί σας στα κλέφτικα
λημέρια, αλλά θέλω να με κάνεις μάγερα,
να δεις, καπετάνιο μου, κάτι άγγουροντο-
ματοκρεμυδοπιερομυντανοελαιοσαρδελο-
σαλάτες πού θά σάς φτιάχνω! Νά δεις

φασουλάδα γλυκύτατη, πού θά την τρώ-
με και θά την τραγουδάμε και θ' άκουγό-
μαστε σε όλη την Ελλάδα, κι άς είν'
και σκλαβωμένη!

Άστρπ: Μπαάβο, δρε βλάμη Καραγκι-
όζη, να μου ζήσεις σαν τα ψηλά δουνά
του Όλύμπου και τις χιονισμένες ραχοϋ-
λες του Κισσάβου! Θά σε πάρουμε αλλά
θά είσαι μόνο κλεφτόπουλο, γιατί οι κλέ-
φτες δέν είναι για τέτοια μεγαλειά' πού
να κουβαλάνε τσανάκια! Στην κλεφτου-
ριά δουλεύει σουβλα και καθαρός άερας.

Καραγκ: Δηλαδή, καπετάνιε, σουβλί-
ζετε τόν άέρα και τόν τρώτε; Άραγε θά
ζούμε πολλά χρόνια ακόμα με τόν άέρα;
Άστραπ: Όχι, δρε Καραγκιόζη. Ό-
ταν τελειώνει ή μάχη, σουβλίζουμε μιá γί-
δα και καθόμαστε όλα τα κλεφτόπουλα
και την τρώμε στον καθαρό άέρα.

Καραγκ: Άχ, μανούλα μου! Πώ, πώ,
τρομάρα μου! Δέ μου λές, καπετάνιο μου,
πρέπει να γίνει όπωςδύποτε μάχη για να
ψήσουμε γίδα;

Άστραπ: Γιατί, δρε Καραγκιόζη;

Καραγκ: Για να τò μελετήσω αν πρέ-
πει να γίνω κλεφτόπουλο ή να μείνω να
προσκυνάω τούς τυρανόνους.

Άστραπ: Άπ' ό,τι κατάλαβα, δρε Κα-
ραγκιόζη, δέν είσαι σίγουρος ακόμα για
τò τι θά κάνεις. Ό δρόμος της λευτεριάς
είναι άνηφοριώς και δύσκολος, όμως τι-
μή και δόξα πρέπει στους λεβέντες και
στις λεβέντισσες πού τόν ακολουθοϋν.

Καραγκ: Κι εγώ μαζί σας, καπετάνιε
Άστραπόγιαννε! Θά 'ρθώ! (8)

Ό χειρισμός του θέματος είναι ίσως ά-
δεξιός, όμως χαρακτηριστικός, όπως και
του παρακάτω αποσπάματος από τò ίδιο
έργο:

Χρυσανγή: Έλευθερία ή θάνατος.

Καραγκ: Τί λές, κοριτσάκι μου; Δέ
θάσαι με τα καλά σου. Έσεις μπορεί ν'
αδειάζετε να πεθάνετε, εγώ όμως δέν ά-
δειάζω. Έπειτα δέν έχω ξαναπεθάνει και
δέν ξέρω πώς πεθαίνουν.

.....
Άστραπ: Έτοιμοι! Τα κουμπούρια
γεμάτα. Όπου να 'ναι θά δώσουμε άλλο
ένα μάθημα στον πασά.

Καραγκ: Τί κάνεις, καπετάν Άστρα-

πόγιαννε! Θά διατάξεις ν' ἀρχίσει ἡ μάχη χωρὶς νὰ φάμε πρῶτα; Τὸ ξέρεις πὼς ἅμα μᾶς πάρεي κανένα βόλι καὶ σκοτωθοῦμε πᾶμε χαμένοι; "Αν δὲν εἴμαστε χορτάτοι, πὼς θὰ πᾶμε νηστικοὶ στὸν ἄλλο κόσμο; Θά μᾶς κοροιδεύουν οἱ ἄλλοι πεθαμένοι. (9)

"Ετσι μέσα σὲ ἓνα τέτοιο κοινωνικὸ κλίμα φτάνουμε στὸν τύπο τοῦ Διονύσιου, ἀπόλυτα δέσμιου στὴν κοινωνία.

Κα ρ α γ κ: (παρατηρεῖ τὴν οἰκίαν τοῦ Διονύσιου. "Ιδίᾳ).

Λέω γιὰ τὰ δικὰ μου ἐπιπλά πὼς μοῦ τὰ πήρε ὁ ἀέρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Νιόνου δὲν τ' ἄφησε τίποτα. Καμιὰ τραμουντάνα θὰ φύσηξε δῶθε. Τουλάχιστον ἐμένα μοιάζουνε μὲ τὴν ντουαλέτα μου. Ἀλλὰ τοῦ Νιόνου! Κρίμα στὴ βελάδα καὶ τὰ γάντια καὶ τὰ ψηλά κολάρια.

Διονύσιος: (Δίδων κάθισμα εἰς τὸν (Καραγκιόζη). Κάτσε ἀδερφοῦλη μου.

Κα ρ α γ κ: (Ἀναπηδῶν ἀπὸ τὸ κάθισμα). "Αχ! μωρὲ Νιόνο καὶ τρυπήθηκα! Δὲν τὴν πρόσεξα τὴν βενετσάνικη πολυτρονά σου πὼς δὲν εἶχε ψάθα κι ἐκάθησα ἄζεφνα καὶ ἐμπῆκε μιὰ πρόκα στὸν....

Διον: "Ἐχεις δίκιο, ψυχούλα μου, Καραγκιόζο, δὲν ἐπρόσεξα πὼς εἶναι χαλασμένη. Πάρε τούτη.

Κα ρ α γ κ: ("Ιδίᾳ). Καὶ τούτη ἴδια εἶναι. Αὐτὸ εἶναι νὰ πηγαίνεις κάθε θράδυ στὸ μελόδραμα, νὰ συγχάζεις εἰς ὅλα τὰ κέντρα, νὰ πηγαίνεις στὸ Ζάππειο νὰ τρῶς τὴ γροανίτα σου, καὶ νὰ ψαρεύεις γιὰ νὰ βουτήξεις καμιὰ προίκα μεγάλη! "Τότερα γυρίζεις στὸ ὑπόγειό σου καὶ τρῶς κρεμμύδι καὶ βάζεις τὸ σακκάκι σου προσκέφαλο νὰ κοιμᾷσαι.

Καὶ πάρα κάτω:

Κα ρ α γ κ: Θὰ ἔρθεις μαζί μου στὸ σαράϊ καὶ θὰ ἐργασθῆς ἐκεῖ. "Ο, τι σοῦ λέω, θὰ κάνεις. "Οπου σοῦ λέω, θὰ πηγαίνεις. **Διονύσιος:** Κοίταξε, ψυχούλα μου, μὴν εἶναι κακὸ καὶ πάθουμε κανένα κάζο πενσάτο καὶ μὲ πάρεις στὸ λαιμό σου. Βλέπω πὼς μ' ἀνακάτεψες μὲ σαράγια καὶ μὲ Βεζυράδες καὶ δὲ σὲ ἀρριδεύονται. Γιὰ θυμῆσου, σκύλε, τί μοῦ 'κανες τὶς προάλλες στὸ μαγέρικο, ποὺ μὲ πήρες νὰ μοῦ κά-

μεις τὸ δεῖπνο, καὶ τόμου ἐφάγαμε ἐξήτησες τὰ ρέστα ἀπὸ ἓνα κατοστάρικο καὶ πήγες καλὰ σου. Καὶ ὕστερα ἤρτε τὸ γκαρσόνι καὶ μοῦ ζήτηγε τὸ ἐκατόφραγκο κι ἐγὼ δὲν εἶχα οὔτε ὄβολο! Κι αὐτοῦνος ὁ χοντράνθρωπος ὁ μάγερας, μοῦ ἔδωσε κάτι χουλιαριές στὸ κεφάλι, καὶ εὐτυχῶς ποὺ δὲ φόραγα τὸ καπέλο μου γιατί θὰ μοῦ τὸ 'κανε μπουνκούνια.

Κα ρ α γ κ: (Γελῶν). Μωρὲ γρουσουζή, τὸ καπέλο λυπήθηκες καὶ δὲν κοιτάξεις ποὺ ἡ κουτάλα σοῦ 'χει κάνει τὸ κεφάλι σὰν τὰ καθίσματα τοῦ Σταδίου; Τὸ σέκο (σκληρὸ καπέλο) κλαῖς; "Ελα Νιόνιο. Πάμε! (10)

"Η νεοελληνικὴ κοινωνικὴ ἀνισορροπία ἐκφράζεται μὲ τρόπο ἀπλὸ ἀλλὰ χτυπητὸ λίγο ἀκόμη καὶ θὰ φτάσουμε στὴν ἀσυνεννοησία.

(Ὁ Χατζηαβάτης λέει στὸν Καραγκιόζη τί πρέπει νὰ ντελαλήσει).

.....
Χατζηαβάτης: "Ακούσατε, ἀκούσατε σοφοὶ καὶ σπουδαγμένοι.

Κα ρ α γ κ: "Ακούσατε, ἀκούσατε νηστικοὶ καὶ πεινασμένοι.

Χ'ατζ: Μὰ τί λές; Γιὰ πρόσεχε! "Ολα τὰ ἀναποδίζεις!

Κα ρ α γ κ: Καὶ τί βλέπεις νὰ γίνεται σωστό; Σ' ὅλο τὸν κόσμο στραβὰ καὶ ἀνάποδα γίνονται ὅλα. Στραβὰ τὰν στραβὸν ποὺ χορεύουν τσάμικο στὴ ράχη μας. Γι' αὐτὸ πήγαμε ἐοῦ νὰ ντελαλήσεις, μιὰ καὶ ἀνάλαβες ὑποχρέωση καὶ ἐγὼ θὰ πάω νὰ σκοτώσω τὸ θεοῦ νὰ γίνω Βεζύρης.

Χατζ: Μπᾶ! Μεγάλη ιδέα ἔχεις γιὰ τὸν ἕνατό σου! Καὶ ἐὰν τὸ κατορθώσεις καὶ γίνεις Βεζύρης, τί καλὸ θὰ κάνεις στὸν τόπο μας;

Κα ρ α γ κ: Θὰ φτιάξω φούρνους καὶ τηγαντζίδικα νὰ πηγαίνουν οἱ ἄνθρωποι νὰ τρῶνε δωρεὰν μπακαλιαράκια, καλαμαράκια, γαρίδες καὶ ἄστακούς, τσιπούρες, μαρμαρινά καὶ ὅλα τὰ θαλασσινά!

Χατζ: Μὰ Καραγκιόζη μου, ἐδῶ στὸ Χαλέπι δὲν ἔχουμε θάλασσα!

Κα ρ α γ κ: Γι' αὐτὸ Χατζηταραμά μου, μόλις γίνω Βεζύρης θὰ διατάξω τὴν ἐκτέλεση μεγάλων ἔργων νὰ φέρουν τὴ

θάλασσα στο Χαλέπι να βρεῖ δουλειά κι ὁ κόσμος. (11)

Καί, θεβαίως, αὐτὰ δὲν εἶναι ἄγνωστες σὲ μᾶς καταστάσεις. Καταστάσεις πού ὀδηγοῦν καὶ ἄλλου ἄλλα καὶ στοῦ ξύλου, τὴν αἰσθητότερη μορφή νεοελληνικῆς καταπίεσεως, πού εἶναι γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα καρπαζιά, μὲ συνεπακόλουθα τὰ καρπαζώνω, καρπαξοεισπρακτορας. κ.ἄ. Τῇ γενεαλογίᾳ τῆς γνωστότητας νεοελληνικῆς καρπαζιάς μᾶς τὴν δίνει ἓνα ἄλλο ἀπόσπασμα:

(Ὁ Χατζηαδάκης ντελαλάει)

Χατζ: Ἰταλοί, Αὐστριακοί, Ἀμερικανοί, Ἕλληνες καὶ Ὁθωμανοί.....

Καργ: (Τὸ χτυπᾷ). Νὰ πού νὰ πάρει ὁ διάολος τὸ στόμα σου.

Χατζ: (Μὲ θυμόν). Τί χτυπᾷς; τρομάρα νὰ σοῦ ῥθεῖ καὶ δάγκασα τὴ γλῶσσα μου.

Καργ: Μωρέ, θὰ σὲ κάνω νὰ δαγκώσεις τὸ μάτι σου καὶ θὰ σὸ κάμω λάκα κατὸ στόμα, γρυσούσαρε.

Χατζ: Βρὲ παιδί μου, ἔλα στὰ σωστά σου, ἐγὼ ντελαλάω.

Καργ: Καὶ τί, κόρακας εἶσαι πού λαλάς;

Χατζ: Βρὲ ἔχω φιρμάνι ἀπὸ τὴ νενὲ νὰ ντελαλήσω.

Καργ: Καὶ τί λέει τὸ φιρμάνι; Γιὰ διάβασέ το νὰ ἀκούσω.

Χατζ: Naί, ἀλλὰ νὰ ἔρθεις μὲ εὐγένεια νὰ μὲ ρωτήσεις νὰ σοῦ πῶ ὅχι, ἀμέσως γκάπ, νὰ χτυπᾷς.

Καργ: Μὰ ἀφοῦ τὸ ἔχω συνήθεια· ἐξ ἄλλου πρώτη φορά εἶναι πού σὲ βαράω;

Χατζ: Ὁχι, δὲν εἶναι ἡ πρώτη, εἶναι πολλές.

Καργ: Ἀφοῦ δὲν εἶναι ἡ πρώτη, δὲν πρέπει νὰ παραξηγεῖς, ἀφοῦ ξέρεις· ἅμα σὲ ἰδῶ σοῦ δίνω τὸ γάλα σου, ὅπως τὸ δίνει σὲ μένα ὁ Βεληγκέας. Ἐλα, διάβασε τώρα τὸ χουρμάνι. (12)

Εἶναι τὸ γνωστό: βαρῶ, βαρεῖς, βαρεῖ... πού δὲν πᾶει σὲ εὐθεία, ἀλλὰ γυρίζει σὲ κύκλο.

Ἔτσι «ἀνεπαισθήτως» χαλκεύτηκε γύρω ἀπὸ τὸ νεοέλληνα ἕνας κοινωνικὸς κλοιὸς

δουλείας. Ἡ ὑποταγὴ συντελέστηκε. Νὰ πῶς τὴν ἐκφράζει ὁ Καραγκιόζης:

Χατζ: Μήπως ἔφαγες ξύλο;

Καργ: Σὰ νὰ τὸ κατάλαβες.

Χατζ: Λοιπόν, τώρα ἔλα νὰ πᾶμε ἐπὰν νὰ πληρωθοῦμε καὶ νὰ τὰ μεράσουμε.

Καργ: Δὲν εἶναι ἀνάγκη.

Χατζ: Τότε περίμενε ἐδῶ ἀκριβῶς. Νὰ πᾶω, νὰ πληρωθῶ ἐγὼ καὶ νὰ ἔρθω.

Καργ: Ἄντε, πήγαινε καὶ θὰ καλοπεράσεις. (Ὁ Χατζηαδάκης ἀνεβαίνει στοῦ Σεράι ἐνῶ ὁ Καραγκιόζης περιμένει κάτω).

Δερεβενγας: Πῶ, ἄλτ, ὀρέ, πῶ, ποῦ διαβαίνεις;

Καργ: Βάρτου, μωρέ!

Χατζ: Ἐγὼ εἶμαι, παλικαρά μου, ἐγὼ ἀσίκη μου, ἐγὼ, ντερβίση μου, ἐγὼ ὁ Χατζηαδάκης.

Καργ: Ἄκου ἡ μαλαγᾶνα, ὁ λιγδοκουτάλας, πίτσι πίτσι, γλιτώνει τὸ ξύλο.

Νὰ μὴ μὴν ἐγὼ, οὔτε θὰ πρόκανα νὰ ἀνέβω καὶ θὰ μοῦ κάναν ὑποδοχή. (13)

Ἐπάρχει καὶ ἓνα ἄλλο κείμενο πού δείχνει καθαρῶτα τὴν πορεία τοῦ νεοέλληνα πρὸς τὴν ὑποταγὴν, ἓνα εἶδος ὑποταγῆς.

Χατζ: Καραγκιόζη μου, ὁ Ἀχμέτ μπέης εἶναι ἓνας σεμπαμπλής κι ἐλεήμων. Λοιπόν, Καραγκιόζη μου, αὐτὸς ζητεῖ ἓνα ὑπερέτη. Πᾶς, Καραγκιόζη;

Καργ: Πᾶω.

Χατζ: Πρέπει νὰ ξέρεις νὰ μαγειρεύεις.

Καργ: Ὡστε θέλεις μάγερα;

Χατζ: Ὁχι, Καραγκιόζη μου, ὑπερέτη θέλω. Ἀλλὰ ὁ ὑπερέτης αὐτὸς πρέπει νὰ ξέρει καὶ νὰ μαγειρεύει.

Καργ: (Καθ' ἑαυτόν). Τώρα, ξέρω καὶ γὼ νὰ μαγειρεύω; Κάποτε ἐφτιάξα φασόλια σουτα καὶ πιάσανε στὸν τέντζερε γιατί ἐξέχασα νὰ τοὺς ρίχνω νερό.

Ἄν ἔριχνα νερό, δὲ θὰ πιάνανε· ὥστε ξέρω καὶ μαγειρεύω. Ξέρω Χατζατζάρη.

Χατζ: Ξέρεις νὰ βάνεις μπουγάδα;

Καργ: Βρὲ παλιάνθρωπε, γιὰ ὑπερετομάγερα μὲ συμφωνεῖς ἢ γιὰ πλύστρα;

Χατζ: Ὁχι, Καραγκιόζη μου, γιὰ ὑπερέτη σὲ συμφωνῶ. Ἀλλὰ ὁ ὑπερέτης αὐτὸς πού θέλει ὁ μπέης, πρέπει νὰ ξέρει νὰ μαγειρεύει καὶ νὰ βάνει μπουγάδα.

Καργ: Ξέρω.

Χατς: Ξέρεις να σιδερώσεις;

Καραγκ: Ξέρω.

Χατς: Ξέρεις να ζυμώνεις;

Καραγκ: Ξέρω.

Χατς: Ξέρεις να...

Καραγκ: Ξέρω.

Χατς: Τί ξέρεις;

Καραγκ: Ξέρω 'γὼ τί ξέρω;

Χατς: Τότε γιατί λές πὼς ξέρεις;

Καραγκ: Νά πὼ πὼς δὲν ξέρω νὰ μὲ περάσεις γιὰ βλάκα;(14)

Κείμενο ἀποκαλυπτικώτατο, πὺ μᾶς βοηθεῖ νὰ καταλάβουμε πὼς φτάσαμε στὸ σαλταδορισμό, στὸν «πολυτεχνίτη κι ἐρημοσπίτη», πὼς φτάσαμε στὴ νεοελληνικὴ «ἐξυπνάδα» μὲ τοὺς σωρὸ τοὺς ἐξυπνάκηδες. Φταίει ὁ Καραγκιόζης; Ὁχι. Φταίει ὁ Χατζηαβάτης; Πιθανώτατα ὄχι. Φταίει ὁ Μπέρης; Δὲν ξέρω. Καὶ τὸ κείμενο συνεχίζεται ἀχαλίνωτο πλέον' ὥς καὶ ξένες γλώσσες τοῦ ζητοῦν τοῦ Καραγκιόζη νὰ ξέρει!! Καὶ καταλήγει:

Καραγκ: Εἶμαι πολὺ ξερός.

Χατς: Τότε λαμπρά, Καραγκιόζη, νὰ σὲ παρουσιάσω στὸν μπέη.

Καραγκ: Νὰ μὲ παρουσιάσεις Χατζατζάρη μου, καὶ νὰ τοῦ πείς' ἀπὸ δῶ εἶναι ὁ ὑπερετο - μαγερο - σιδερο - ζυμο - σφουγγαρο - καμαριερο - κηπουρο - ἄμαξο - ἐγγραμματο - γλωσσομαθής.(14)

Ἡ κοινωνία μας ὅμως διατήρησε καὶ ἀρκετὰ στοιχεῖα ἀντιδράσεως ἐνάντια σ' αὐτὴ τὴν ὑποταγή, τὴν κοινωνικὴ σύμβαση, τὸν κοινωνικὸ κλοιό' μιὰ διάθεση νὰ βγῇ ὁ ἄνθρωπος ἔξω ἀπὸ ὅλα αὐτά, νὰ ζήσει σὰν ἄνθρωπος. Καὶ αὐτὴ ἡ τάση ἐκφράζεται στὸ θέατρο τοῦ Καραγκιόζη. Καὶ βέβαια δὲν ἐκπροσωπεῖ αὐτὴ τὴν τάση ὁ Σταύρακας, πὺ ὀδῶν τοὺς ἀπειλεῖ, ὅταν ὅμως παρουσιαστεῖ ὁ κίνδυνος τὸ θάξει στὰ πόδια, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Καραγκιόζης. Μόνο δύο χαρακτηριστικὰ δείγματα ἀντιγράφω ἐδῶ.

Ταχήρ: Νά, πάρε, τέσσαρες λίρες καὶ πήγαινε στὸ καλὸ καὶ νὰ περνᾷς ἀπὸ δῶ.

Χατς: Προσκυνῶ, ἀφέντη μου, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ! Πέτρα νὰ μὴ βρεθεῖ νὰ σκοντάψετε.

Καραγκ: (Τὸν ἀκούει ἀπ' ἔξω) Μὰ τί διάβολο, δὲ βαριέται νὰ τὰ λείει;(15)

Καὶ τὸ δεῦτερο δείγμα:

Χατς: Τέλος πάντων, Καραγκιόζη μου, πρέπει νὰ συμμορφωθείς, νὰ γίνεις ἄνθρωπος.

Καραγκ: Καὶ τώρα τί εἶμαι;(16)

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Καραγκιόζη νομίζω ὅτι, παρὰ τὴν ἀπλότητά της, παίρνει τεράστιες διαστάσεις' ἐκφράζει καθαρῶτα τὸ νόημα πὺ παίρνει στὴν κοινωνία μας ἡ ἀνθρωπιά, πέρα ἀπὸ τοὺς ἠθικοὺς ψευτο-ἰδεολογισμοὺς τοῦ Χατζηαβάτη γιὰ τὸ ποιός, τάχα, πρέπει νὰ εἶναι ὁ πραγματικὸς ἄνθρωπος' πὺ τελικὰ καταλήγουν στὸ πνίξιμο τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸν κοινωνικὸ κλοιό. Ἡ ἀπάντηση αὐτὴ τοῦ Καραγκιόζη δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἡ μετάφραση στὴν ἀπλοελληνικὴ τῆς βασικῆς προτάσεως τοῦ ὑπαρξισμοῦ· «ἡ ὑπαρξη προηγεῖται τῆς οὐσίας».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τὰ κείμενα τὰ βρῆκα στὶς ἐξῆς ἐκδόσεις:

α) Γ. Ἰωάννου, ὁ Καραγκιόζης, τόμοι 3, ἐκδ. Ἑρμῆς.

β) Π. Μιχόπουλου, πέντε κωμωδίες καὶ δύο ἡρωϊκά.

2. Μιχόπουλου ἔ.ἀ. σελ. 150.

3. Μιχόπουλου ἔ.ἀ. σελ. 153.

4. Μιχόπουλου ἔ.ἀ. σελ. 156 κ.ἐ.

5. Μιχόπουλου ἔ.ἀ. σελ. 195 κ.ἐ.

7. Ἰωάννου, Α', σελ. 36 κ.ἐ.

8. Μιχόπουλος, ἔ.ἀ. σελ. 129 κ.ἐ.

9. Μιχόπουλος ἔ.ἀ. σελ. 135 κ.ἐ.

10. Ἰωάννου Β, σελ. 30 κ.ἐ.

11. Μιχόπουλου, ἔ.ἀ. σελ. 27 κ.ἐ.

12. Ἰωάννου, Β, σελ. 93 κ.ἐ.

13. Ἰωάννου, Β, σελ. 100.

14. Ἰωάννου, Β, σελ. 175 κ.ἐ.

15. Ἰωάννου, Β, σελ. 101.

16. Ἰωάννου, Β, σελ. 174.

ΑΡΗΣ ΔΡΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ